

11 נובמבר 2020

לכבוד
מר איתמר בן מאיר
מנכ"ל נתיבי איילון

לכבוד
הרב אברהם רובינשטיין
ראש עיריית בני ברק

לכבוד
גב' מירי רגב
שרת התחבורה

מ.ל.ב.

שלום רב,

הנדון: פרסום 'מהפכת התחבורה' בבני ברק - ללא נשים

בשם שדולת הנשים בישראל, האגודה לזכויות האזרח בישראל ונעמת - ארגון נשים עובדות מתנדבות, הנני מתכבדת לפנות אליכם, כדלקמן:

1. בימים אלה, במסגרת קמפיין "נעים לעתיד" בדבר 'מהפכת התחבורה' הציבורית בבני ברק, מופץ סרטון מטעם משרד התחבורה, עיריית בני ברק ונתיבי איילון, לפרסום השינויים בתחבורה הציבורית בעיר בני ברק, בו מופיעים גברים בלבד. מהסרטון עולה בבירור כי הנכם נוקטים במדיניות פסולה ומכוונת של הדרת נשים.
2. מדיניות צנזור והעלמת נשים ודמויותיהן היא מדיניות פסולה. היא פוגעת פגיעה קשה בציבור בכלל, ובקהל הצרכניות והצרכנים, מקבלות ומקבלי השירותים בפרט. מדובר במדיניות המדירה ומשפילה נשים ומשדרת מסר חברתי מזיק ומסוכן לפיו דמות של אשה, המופיעה בסרטון או בתמונה, יש בה כדי לטמא את המרחב הציבורי. העלמת נשים מפרסומים משדרת כלפי קבוצת הנשים מסר של נחיתות, התעלמות מקיומן בעולם ואי הכרה בערכן ורצונותיהן. למותר לציין כי אף גברים נפגעים מהדרה ומחיקה זו.
3. יתרה מזו: פרסום העוסק בנושא כה חשוב, בדבר שינויים בתחבורה הציבורית בעיר, חייב לפנות לנשים וגברים גם יחד, גם אם מדובר בפרסום המיועד לקהילה החרדית ואסור לו להעלים את מחציתה של אוכלוסייה זו. למותר לציין שנשים, נערות וילדות חרדיות משתמשות בתחבורה הציבורית בבני ברק, לא פחות ואולי אף יותר, מהגברים בעיר, וראויות למסרים שידברו אליהן ועליהן, וייצגו אותן ואת צרכיהן. פרסום כאמור, אף חותר תחת מטרתו ופוגע בהנגשה של השינויים הצפויים לקהל הרלבנטי, הכולל נשים, נערות וילדות כמוכן.
4. מעבר לאמור לעיל, הרי שצנזור ומחיקה של דמויות נשים כאמור, עומדת בניגוד לדין. החובה לפעול בשוויון ולהימנע מאפליה חלה על כל ספק של מוצר במשק, פרטי כציבורי. חובה זו נובעת מחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ומעוגנת, בין היתר, בחוק איסור אפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות ציבוריים, תשס"א - 2000 (להלן: "החוק"), לפיו:

"מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי, במתן הכניסה למקום הציבורי או במתן שירות במקום הציבורי, מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטיה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, גיל, מעמד אישי, הורות או לבישת מדי כוחות הביטחון וההצלה או ענידת סמליהם" (סעיף 3 לחוק).

כן נקבע כי "מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפרסם מודעה שיש בה משום הפליה אסורה לפי סעיף 3". (סעיף 4 לחוק).

5. הפרת הוראות חוק איסור הפליה מהווה עוולה אזרחית ואף עבירה פלילית. **המחוקק אף קבע כי הפרת הוראות חוק איסור הפליה מהווה גם עילה שבגינה ניתן להגיש תביעה ייצוגית**, בשם כלל הציבור שנפגע מההפליה, על כל המשתמע מכך.

6. בית המשפט העליון כבר עמד על חומרתה של תופעת הדרת הנשים, בהקשר של התביעה הייצוגית שהוגשה כנגד תחנת רדיו חרדית שסירבה להשמיע את קולן של נשים (לגביה נקבע שהיא מפרה את החוק ועליה לשלם פיצויים לציבור הנשים שנפגע). כך צוין באותו עניין: "התופעה הקרויה "הִדְרָת נשים" עוסקת במקרה פרטי של הפליה גנרית על בסיס מין, אשר המאפיין המרכזי שלה הוא דחיקת רגליהן של נשים – בשל עצם היותן נשים – מן האפשרות לקבל שירותים ציבוריים או לקחת חלק בפעילות ציבורית... מצאתי לנכון להביע כבר בפתח הדברים את תחושת המיאוס ושאת הנפש מקיומה של תופעה זו, אשר נדמה שרק הולכת ומתרחבת, באותם מקרים שבהם היא עולה כדי הפליה אסורה. מדובר בתופעה פסולה ונפסדת, שכבר נאמר לגביה שהיא "פוצעת אנושות בכבוד האדם" [שדולת הנשים, 658-659], ופוגעת באופן בוטה בזכויות גרעיניות ובסיסיות של נשים. מעבר לכך, בהדרת נשים יש גם כדי להשריש תפישה שלפיה החיים הציבוריים שייכים מטבעם "לגברים בלבד", וכפועל יוצא מכך כדי להנציח פערי מעמדות מגדריים והתנהגויות שמטבען הן מבזות, משפילות ומנמיכות נשים... מובן כי הפגיעה הגלומה בכך אינה מתמצאה אך ורק בענייני הפרטני, אלא מדובר בפגיעה בחברה כולה." (רע"א 6897/14 רדיו קול ברמה בע"מ נ' קולך פורום נשים דתיות, סעיפים 22, 25 לפסק דינו של הפושט דנציגר). יצוין כי באותו ענין פסק בית המשפט פיצויים של מיליון ₪ לקבוצה שנפגעה מהדרת הנשים משידורי הרדיו של התחנה, גמול לארגון קולך שהגיש את התביעה בסכום של 80,000 ₪ ושכר טרחה בסכום של 250,000 ₪.

7. הזכות לשוויון שהוכרה באופן נרחב בדין הישראלי בשורה ארוכה של דברי חקיקה ובפסיקות עקרוניות רבות ומגוונות, נדונה בהקשר לפרסום תמונותיהן של נשים כאשר עמדת המדינה הייתה ברורה ולפיה הימנעות מהצגת תמונותיהן של נשים, פוגעת עמוקות בשוויון, נוגדת את תקנת הציבור ועל כן אסורה מכל וכל. עמדה זו הוצגה בהרחבה במסגרת בג"ץ 39/12 עמותת תנועת ירושלמים נ' מדינת ישראל (להלן: בג"ץ ירושלמים) שדן בעתירה לחייב את חברת "אגד" וחברת "כנען" לאפשר לנשים להציג את תמונותיהן במסע בחירות לרשויות המקומיות בירושלים (עמדת המדינה בעתירה דן התקבלה והעתירה התייתרה). כפי שנכתב בעמדת המדינה בבג"ץ ירושלמים, אי הכללתן של נשים בפרסומים היא ביטוי למגמה גוברת של הדרת נשים מהמרחב הציבורי, יסודה באפליה מגדרית והיא "פוגעת בתקנת הציבור, בעקרונות היסוד של השיטה ובזכויות היסוד של הנשים..." (ההדגשה הוספה), וכן: "מנציחה, מחזקת ומקבעת סטריאוטיפ חברתי פסול של הדרת נשים והחלשתן בחברה במקום לתרום למיגורו דווקא בהכללת נשים בפרסומות הנישאות על הבמה הציבורית דן בתהודה רחבה. העלמת כל זכר למין הנשי בשלטי חוצות פוגעת בכבודן של הנשים, בזכותן לשוויון ולחופש הביטוי". בהמשך עומדת המדינה על כך שהעלמת נשים מפרסומות:

"משדרת כלפי קבוצת הנשים מסר של נחיתות לעומת קבוצת הגברים הנוכחים בלוחות המודעות באין מפריע, התעלמות מקיומן בעולם ואי הכרה בערכן וברצונן" (ההדגשה במקור).

8. דברים אלה יפים מקל וחומר במקרה שלפנינו, כשמדובר בפרסום מטעם המדינה והעיריה עצמן. העלמתן ומחיקתן של דמויות נשים מפרסום רשמי של משרד התחבורה ושל עיריית בני ברק, פוגעת באופן קשה ועמוק בנשים בפרט ובחברה בכלל. יש בפרסום כדי להשליך על דימוין של נשים בעיני עצמן ובעיני אחרים ולהעביר

מסר כאילו אין מקומן של נשים שווה לזה של גברים. בדיוק כפי שנפסק בענין קול ברמה כי הנזק נגרם בין השאר מכך ש- "אישה המאזינה לתחנה אינה רואה עצמה משתקפת באמצעי התקשורת המרכזי של המגזר לו היא משתייכת, וקולה נאלם" (ת.צ. 12-08-23955) כך בענייננו הנשים אינן רואות עצמן בפרסום רשמי מטעם משרד התחבורה והעיריה, ובכך מועבר המסר שצרכיהן אינם מעניינם.

9. תופעת הדרת הנשים מהווה איום של ממש על ההישגים המשמעותיים שהושגו בתחום זכויות הנשים והשוויון המגדרי בישראל. באחרונה נעשים ניסיונות רבים להצר את רגליהן של נשים ולהדיר אותן ממרחבים ציבוריים שונים: הרחוב, נראות ציבורית בפרסומות, זירת התרבות, האקדמיה, סקטור השירותים הציבוריים ועוד. מעבר לאי החוקיות שבמעשה, הרי שסילוק הנשים מהמרחב הציבורי באמצעות אי הכללתן ו/או העלמתן מהפרסומים שלכם, הינו מעשה קיצוני, פסול וחמור ביותר, כאשר הנכם מתייחסים לנשים כאל מפגע צניעות פוטנציאלי, ומרדדים אותן לכדי ישות מינית חסרת תכונות, אשר די בייצוג גרפי שלה כדי "להחטיא" את המרחב הציבורי.

10. לאור האמור לעיל, אנו פונות אליכם בדחיפות, על מנת שתפעלו כדלקמן:

10.1 תסירו לאלתר את הסרטון המדיר נשים ולאסור כל שימוש בו במסגרת הקמפיין "נעים לעתיד" או כל קמפיין אחר.

10.2 תפיעו לאלתר, סרטון הכולל נשים, נערות וילדות באופן ברור ובולט, במסגרת הקמפיין, הן כפרזנטוריות והן כנוכחות במרחב הציבורי.

10.3 תחדלו באופן מידי מצנזור או העלמה מלאכותית או אחרת של נשים מפרסומים, בכל מרחב שהוא.

10.4 תסירו לאלתר כל איסור או הגבלה הקשורה בהצגת תמונות נשים, ייצוגים גרפיים שלהן וכיו"ב במסגרת קמפיין "נעים בעתיד" בנוגע למהפכת התחבורה הציבורית בבני ברק או בכלל.

10.5 תפעלו על מנת שמעתה ואילך, בפרסומים מטעמכם ייכללו נשים, באופן שווה לזה של הגברים, בכל פרמטר רלבנטי של הפרסום - ובכלל זה כמות הפרסומים, פריסתם במרחב הציבורי (בכל המרחב הציבורי ולא רק בחלקים מסוימים ממנו), מרכזיות הדמות בפרסום עצמו, מרכזיות מקום הפרסום, זמן הפרסום וכיו"ב.

11. נבקש את התייחסותכם בהקדם, ולא יאוחר מתוך 48 שעות מקבלת מכתבנו זה.

12. אין באמור במכתבנו זה, ובמה שלא נאמר בו, בכדי לגרוע או לוותר על טענה או דרישה העומדת לנו על פי דין.

בכבוד רב,

גלי זינגר, עו"ד

העתקים:

מר בועז סטמבלר, מנכ"ל לשכת הפרסום הממשלתית
מר דן שדמי, מנכ"ל הרשות הארצית לתחבורה ציבורית
עו"ד דינה זילבר, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הממונה על נושא הדרת נשים במשרד המשפטים
גבי אווה מדזיבוז', מנכ"לית הרשות לקידום מעמד האישה